

VAASAN HOVIOIKEUS
PL 217, 65101 VAASA
Puh. 0100 86357, 010 364 1600
Fax. 010 364 1695

10.6.2011

Oikeusministeriölle
oikeusministerio@om.fi

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 26.4.2011 OM 7/021/2010

LAUSUNNON ANTAMINEN

Oikeusministeriö on pyytänyt hovioikeudelta lausuntoa toimikunnan mietinnöstä "Hovi- ja hallinto-oikeusverkoston kehittäminen" (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 17/2011).

Hovioikeus esittää kunnioittaen lausuntonaan seuraavaa:

Hovioikeusmenettelyä koskevat näkökohdat

Mietinnössä esitetyillä ehdotuksilla muutoksenhakutuomioistuinten kehittämiseksi ja niiden mahdollisella toteutumisella on väistämättä vaikutus hovioikeusmenettelyyn ja sitä kautta resurssitarpeisiin ja muutoksenhakutuomioistuinten lukumäärään. Lisäksi hovioikeus korostaa, että jatkokäsittelylupajärjestelmä on ollut voimassa niin lyhyen ajan, ettei tuomioistuimilla ole tarkkaa tietoa järjestelmän konkreettisista vaikutuksista muutoksenhakumenettelyyn ja pääkäsittelyjen määrään pitkällä aikavälillä.

Hovioikeus kannattaa toimenpiteitä, jotka ovat omiaan keventämään pääkäsittelyä hovioikeudessa ja mahdollisesti vähentämään pääkäsittelyjen lukumäärää. Mietinnössä lausutaan, että käräjäoikeuden todistelun kuvaaminen olisi mahdollista toteuttaa varsin kohtuullisin kustannuksin. Hovioikeuden saaman käsityksen mukaan kustannukset samantyyppisen järjestelmän käyttöön ottamisesta kuin Ruotsissa olisivat kuitenkin merkittävät (Wersäll, Fredrik: En modernare hovrättsprocess - några svenska erfarenheter, JFT 1/2011, s. 83). Lisäksi on huomioitava, paitsi kertakustannukset, myös järjestelmän uusimis- ja ylläpito-kustannukset.

Niin kuin mietinnössä todetaan, oikeusministeriö on 15.11.2010 asettanut toimikunnan, jonka tehtävänä on laatia ehdotus oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Toimikunnan työn on määrä valmistua 30. huhtikuuta 2012. Hovioikeus pitää toivottavana, että myös oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 a §:ää tarkistettaisiin, jotta teknisiä apuvälineitä voitaisiin käyttää vieläkin suuremmassa laajuudessa tinkimättä mahdollisuudesta kontrolloida todistelun uskottavuutta.

Hovioikeus yhtyy mietinnössä esitettyyn näkemykseen siitä, että huomiota tulisi kiinnittää hovioikeuksien työtapoihin ja työmenetelmiin tehokkuuden lisäämiseksi. Yhteistyötä sidosryhmien kanssa tulisi parantaa entisestään ja avustajien laatimilta muutoksenhakukirjelmiltä tulisi vaatia nykyistä suurempaa tarkkuutta.

Edellä mainitut toimenpiteet vaikuttaisivat hovioikeusmenettelyä keventämällä resurssitarpeisiin ja sitä kautta mahdollisesti hovioikeuksien lukumäärään. Hovioikeus esittää vielä harkittavaksi, että muutoksenhakumenettelyä koskevien seikkojen pohtimiselle tulisi antaa ensisijainen asema muutoksenhakutuomioistuimia kehittäessä. Edelleen voitaisiin myös kartoittaa mahdollisuutta siirtyä sellaiseen malliin, jossa samat muutoksenhakutuomioistuimet käsittelevät riita- ja rikosasioiden lisäksi hallinto-oikeudellisia valituksia (Tanskan ja Norjan järjestelmät).

Muutoksenhakutuomioistuimen koko

Hovioikeus yhtyy mietinnössä esitettyyn kannanottoon siitä, että muutoksenhakutuomioistuinta voidaan pitää nykyisellä asiarakenteella kooltaan sopivana, kun sen henkilöstöön kuuluu noin 30-50 tuomaria ja sanotun tuomarimäärän lainkäytöllistä työpanosta vastaava määrä esittelijöitä ja kansliahenkilökuntaa. Riittävän suuret yksiköt edesauttavat erityisosaamisen kehittymistä ja tasaavat poikkeuksellisen laajojen juttujen aiheuttamaa kuormitusta. Tavoitekokoja pienemmät yksiköt ovat käytännössä haavoittuvaisia mietinnössä mainituissa poikkeustilanteissa. Aina on kuitenkin pidettävä mielessä maantieteelliset seikat ja se, että Pohjois- ja Itä-Suomi ovat harvaan asuttuja seutuja.

Oikeudellisten, taloudellisten ja historiallisten ym. seikkojen huomioon ottaminen

Muutoksenhakutuomioistuinverkostoa kehittäessä on muun ohella huomioitava ja turvattava väestön kielelliset oikeudet. Vaasan hovioikeus on kaksikielinen tuomioistuin ja ruotsinkielinen väestönosa muodostaa noin 12 % hovioikeuspiirin väestöstä. Ruotsinkielisen väestönosan kielelliset oikeudet ovat turvatut, mikäli hovioikeus jatkaa toimintaansa Vaasassa toimikunnan mietinnössä esitetyllä tavalla.

Vaasassa on vuodesta 1991 toiminut Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan yksikkö, jossa on mahdollista suorittaa alemman oikeustieteellisen tutkinnon opinnot kokonaisuudessaan. Syksystä 2010 lukien Vaasassa on ollut mahdollisuus suorittaa myös maisterivaiheen opinnot. Vaasan yksikössä opiskelunsa aloittaneet valmistuvat kaksikielisiksi juristeiksi. Hovioikeuteen on viime aikoina rekrytoitu useita ruotsinkielisiä esittelijöitä. Yhteistyö hovioikeuden ja yliopiston välillä toimii erittäin hyvin. Yhteistyötä on hyödynnetty myös koulutuksen järjestämisessä hovioikeuden henkilökunnalle. Myös kansliahenkilökunnan rekrytointia on helpottanut Vaasassa järjestettävä ammattikorkeakoulutasoinen oikeustradenomikoulutus.

Vaasan hovioikeus on aloittanut toimintansa vuonna 1776. Hovioikeus edustaa maamme tuomioistuinlaitoksen perinteitä. Hovioikeustalo on ainutlaatuinen ja kulttuurihistoriallisen arvon omaava rakennus, joka samalla on myös käyttötarkoitukseensa sopiva. Hovioikeus on kartoittanut tilatarvetta ehdotettua tuomiopiirimuutosta silmällä pitäen, ja todennut, ettei uusille toimitiloille ole tarvetta. Tarvittavat lisätyöpisteet on sijoitettavissa nykyisiin tiloihin tilajärjestelyin.

Hovioikeusverkostoa kehittäessä on vielä huomioitava se tosiasia, että Vaasassa työskentelee runsaasti juristeja. Oikeushallinnon toimijat on keskitetty Vaasaan ja kaupungissa toimii myös hallinto-oikeus. Näiden tuomioistuinten ympärille on rakentunut merkittävä oikeuspalveluja tarjoavien toimijoiden verkosto.

Matkakäräjät

Matkakäräjien järjestäminen tuottaa valtiolle, asianosaisille ja todistajille sekä muille kuultaville säästöä. Vaasan hovioikeudessa alkuvuonna 2011 tehdyn selvityksen perusteella on voitu todeta arviolta 200.000 euron vuosittainen säästö valtiolle ja asianosaisille vastaavasti noin 170.000 euron säästö matkakäräjien toimittamisen ansiosta. Laskelmassa on laskettu se rahamäärä, mikä valtiolle ja asianosaisille on säästynyt pääkäsittelyn toimittamisesta Jyväskylässä ja Porissa verrattuna siihen, että pääkäsittely olisi toimitettu Vaasassa. Laskelmassa ei ole otettu huomioon niitä rahamääriä, jotka vastaaja tai muu asianosainen olisi velvoitettu korvaamaan takaisin valtiolle, jos pääkäsittely olisi toimitettu Vaasassa; syyttäjille, julkisille oikeusavustajille ja asianosaisille matkustamisesta aiheutuvaa työajan menetystä; vangin kuljetuksesta valtiolle aiheutuvia lisäkuluja eikä todistajille ja muille kuultaville aiheutuvaa työansion menetystä siltä osin kuin se ylittää määrän, joka valtion varoista voidaan maksaa (58,87 euroa). Nämä kustannukset eivät ole pieniä ja myös kyseiset kustannussäästöt puoltavat matkakäräjien järjestämistä.

Hovioikeus toteaa, että teknisiä apuvälineitä käytetään jo nyt mahdollisimman paljon. Matkakäräjien henkilöstölle mahdollisesti tuottama rasitus on huomioitu hovioikeuden työjärjestelyissä. Hovioikeus korostaa lisäksi perus- ja ihmisoikeusnäkökohtia. Kansalaisten yhdenvertaisuus ja oikeuden saavutettavuus tulee turvata ja näitä oikeuksia kunnioittaa. Matkakäräjien toimittaminen lähellä asianosaisten ja muiden

kuultavien asuinpaikkaa on kansalaisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta lain edessä koskeva kysymys, ja mitä lähempänä asuinpaikkaa pääkäsittely toimitetaan, sitä yhdenvertaisemmassa asemassa kansalaiset ovat. Pohjoismaissa matkakäräjiä toimitetaan Ruotsin lisäksi myös Tanskassa ja Norjassa.

Toimikunnan ehdotus ja yhteenveto

Hovioikeus pitää muutoksenhakutuomioistuinten työmenetelmien ja toimintatapojen kehittämistä ensisijaisen tärkeänä. Hovioikeudessa panostetaan työmenetelmien kehittämiseen ja oikeudenkäynnin laatuun. Tämän työn tulos on käsityksemme mukaan näkynyt laadukkaina ratkaisuina. Tällä hetkellä hovioikeudessa kiinnitetään edelleen huomiota työmenetelmien parantamiseen, jotta käsittelyaikoja saataisiin lyhyemmiksi ja vanhojen asioiden lukumäärää pienemmäksi.

Hovioikeus toteaa, että nykyinen piirijako on ollut toimiva. Hovioikeus ja sen tuomiopiiriin kuuluvat käräjäoikeudet sekä asianajajat ja syyttäjät ovat olleet hyvin tyytyväisiä yhteistyöhön.

Vaasan hovioikeus suhtautuu sinänsä myönteisesti osaltansa ehdotettuun tuomiopiirin muutokseen. Tuomiopiirin muutos merkitsisi kuitenkin lisähenkilöstön tarvetta, sillä ratkaistavien juttujen määrä kasvaisi noin 600 asialla. Suurempi henkilöstömäärä mahdollistaisi lainkäyttöhenkilökunnan erityisosaamisen kehittymisen nykyistä laajemmassa mittakaavassa. Hovioikeus on viime aikoina kiinnittänyt erityistä huomiota työmenetelmien tehostamiseen sekä käsittelyaikoihin. Suurempi yksikkökoko helpottaisi myös työmenetelmien jatkokehittelyä. Mahdollista tilatarvetta on edellä kuvatulla tavalla kartoitettu ja todettu, että tarvittava lisähenkilöstö olisi sijoitettavissa nykyisiin tiloihin tilajärjestelyin. Tuomiopiirimuutoksen toteutuessa hovioikeuden tarkoituksena olisi sopia järjestelyistä toimittaa matkakäräjiä Pirkanmaan käräjäoikeudesta saapuvien juttujen käsittelyä varten samaan tapaan kuin Keski-Suomen käräjäoikeudesta saapuneissa jutuissa. Edellä esitettyihin näkökohtiin viitaten Vaasan hovioikeus katsoo, että ehdotettu tuomiopiirimuutos on Vaasan hovioikeuden tuomiopiirin osalta toteuttamiskelpoinen ja kannatettava.

Presidentti Olli Varila

Kansliapäällikkö Sirpa Virkkala

Lausunto on valmisteltu työryhmässä, johon ovat kuuluneet presidentti Olli Varila, hovioikeudenlaamannit Robert Liljenfeldt, Mika Huovila ja Raija Liljenfeldt sekä kansliapäällikkö Sirpa Virkkala ja viskaali Anna-Maria Salparanta-Lindström.